

כיצד לנהוג במת לו ילד

נפ. אצל הגרש"ג (שליט"א) זצ"ל נפטר ילד משתוק בגיל שנתיים שלש, ואמר מרן החזו"א זצוק"ל שרק ישב שבעה ולא צריך לעשות מנין ולא להתפלל לפני העמוד ולא לומר קדיש ולא ללמוד משניות כי אין לו עבירות.

וכן הוי עובדא אצל אברך שנדרס אצלו ילד בגיל שנתיים והלך מו"ר (שליט"א) זצוק"ל לנחמו ושאל את מו"ר בנוגע לקדיש ואמר לו מו"ר בשם מרן החזו"א כנ"ל והוסיף מו"ר ואם רוצה יגיד קדיש כל שבעה ולאחר שבעה יגיד לפעמים ולא ידחה שום חיוב. (א"ה, בהגהות הגרע"א ז"ל בגליון היו"ד סי' שפ"ד ס"ג כתב: חי' הגרשוני בשם הכל בו דאין מתפלל בביתו אם המת פחות מבן שנה עכ"ל, שם קאי על היושב שבעה, חזינן דעל יותר מבן שנה עושה מנין ומתפלל עליו וכ"כ כמפורש בד"מ יו"ד סי' שפ"ד בשם הכל בו וז"ל: ואין מתפללין בבית על המת אם אינו יוצא במטה ויש מקומות שנוהגין להתפלל אם הוא בן שנה עכ"ל, א"ה, יוצא במטה היינו מי"ב חודש כדאיתא בסי' שנ"ג ס"ה ועי' רמ"א סי' שמ"ג ס"ד. ובגשר החיים פ"כ סי' ג' אות ג' כתב דעל יותר מבן שנה מתפללין ואומרים קדיש ולומדים ומזכירין נשמתו ומביא שם הגשר החיים דהב"י מביא דעה שלפחות מבן שש אין מתפללין. (עי' שד"ח אבילות קנ"א שכתב אם יש בו בינה ודעת יאמרו קדיש עליו ע"ש).

אחד נפטר לו ילד בן שמונה וחצי שנים ושאלתי את גיסי הגאון הגדול מוהרש"א שליט"א אם להגיד עליו קדיש ואמר גיסי הגאון לא, רק שילמדו עליו משניות ואמרתי לגיסי מהשד"ח הנ"ל שכתב שיאמרו עליו קדיש אעפ"כ אמר גיסי שלא יאמר עליו קדיש (א"ה, כנראה דעת גיסי הגאון שיגידו עליו קדיש רק כשהגיע לגיל שלש עשרה שאז הוא בר עונשים).

כל שמתאבל עליו מתאבל עמו

פ. יו"ד סי' שע"ד ס"ו כתב הרמ"א: ומ"מ נהגו שכל קרובי המת הפסולים לעדות מראים קצת אבילות וכו' ע"כ. ואמר לי מו"ר (שליט"א) זצוק"ל שמסתבר שנוהגים כן רק בפני האבלים שלא יהי' יותר חמור מעיקר הדין שהוי רק בפני האבל כמו שכתב המחבר כאן וכ"כ כמפורש בגשר החיים (מהגרמ"ט ז"ל) פי"ט ס"ג ס"ה ואמר מו"ר נ"ע שהגשר החיים הוא מלקט (דיני אבילות) ואפשר לסמוך עליו.

שוב ראיתי בפ"ת כאן בס"ק ד' שמביא את השו"ת אדני פז שסובר כנ"ל מהגשר החיים וחולק עליו וכתב במ"ש הרמ"א, ומ"מ נהגו וכו' מיירי אפי' שאין כאן (בעיר) קרובים המתאבלים ע"כ, הראיתי את הפ"ת למו"ר (שליט"א) זצוק"ל ושתק. אמרתי למו"ר דנראה הסברא כגשר החיים משום דהמנהג לא יהי' יותר מהדין המקורי מהגמרא שהמתאבל עמו רק בפניו ואמר מו"ר שאינו יודע. (א"ה, עי' בהגר"א ס"ק ח' שציין לרמ"א הנ"ל ומ"מ נהגו וכו' את התוס' במו"ק ד' כ' ע"ב ד"ה באפה וכו', ומוכח לכא' דדעת רבנו הגר"א ז"ל דהרמ"א מיירי בפני האבל).

אמר לי הגר"ק שליט"א בשם ת"ח אחד שליט"א שמרן החזו"א זצוק"ל הורה לו מה שכתב הרמ"א הנ"ל ומ"מ נהגו וכו' נוהגים כך רק בנים על אביהם שהוא אבל, אבל בשאר קרובים כגון אחים וכיוצ"ב לא נוהגים כן. (א"ה, עי' בגשר החיים פ"ט סי' ג' אות ה' דמשמע כן).

נחום אבלים

נחום אבלים של מו"ר

א. מו"ר (שליט"א) זצוק"ל הולך לנחם אבלים כבר ביום הראשון של השבעה וכן ביום השני (ולא כאלה שנוהגים שלא לנחם בג' ימים הראשונים) אני בעצמי הלכתי עם מו"ר לנחם וכן ראיתיו הולך לנחם וכן נוהג כל השנים מעת שאני זוכר. מו"ר אומר: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים", ולא מוסיף עוד מילים על זה, מו"ר יוצא לאחריו עם הפנים לאבלים.

פעמים שמו"ר פותח בדבור

ב. פעמים שמו"ר יושב ופותח ואומר כמה מילים דניחום (אפשר משום דשמיעתו דמו"ר כבידה חושש שהאבל כבר פתח בדברים) ואח"כ קם ואומר: המקום ינחם וכו' ויוצא לאחריו באופן כנ"ל.

עוד נחום אבלים של מו"ר

ג. כסלו תשכ"ו, היר"א ר"ש צורטקוב ישב שבעה על אשתו לא השאירה ילדים, היא נקברה בעש"ק מו"ר (שליט"א) זצוק"ל הלך לנחמו ביום ראשון הלכתי עם מו"ר, מו"ר נחמו: אשרי מי שנפטר לעולמו עם שם טוב גמ' בברכות, והוסיף מו"ר אנו בעקבתא דמשיח ומשיח צדקנו מסתמא יבא בקרוב וכו' אפשר שיזכה לזה בקרוב ונזכה לתחית המתים.

תמוז תשל"ג, נסעתי עם מו"ר (שליט"א) זצוק"ל לנחם אחד מבאי ביתו על מות אמו, מו"ר נכנס והשאיר את מקלו בכניסה לחדר שבו ישב האבל (עי' להלן אות ט') ישב ושאלו היכן התקיימה הלוי' ובת כמה היתה לאחר שהשיב לו האבל שהיתה יותר